

Імпрэза ў палацы Бохвіцаў

У сярэдзіне чэрвеня атрымалі запрашэнне ад нашых калегаў з Ляхавіччыны наведаць першыя Фляр'янаўскія чытанні, што павінны праходзіць у невяліччай вёсцы Фляр'янава, у палацава-паркавым ансамблі. Ён – гісторыка-культурная каштоўнасць, ахоўваецца дзяржавай. З задавальненнем прынялі запрашэнне; захацелася не толькі пераняць вопыт ляхавіцкіх бібліятэкараў, але і пазнаёміцца з гістарычнай славаццю Ляхавіцкага краю. Дадому, у Ганцавічы, вярталіся перапоўненыя пазітыўнымі эмоцыямі і ўражанямі, усхваляваныя ўбачаным і пачутым.

Ляхавіцкія работнікі культуры на гістарычным месцы арганізавалі сапраўднае свята – свята кнігі, роднага слова, беларускай песні. Нас, гасцей мерапрыемства, не пакінулі абыякавымі векавечныя сцены сядзібы, што нагадваюць мury Брэсцкай крэпасці, дуб-велікан, які велічна ўзвышаўся над кронамі дрэваў у скверы. І, наогул, тая атмосфера, якой было прасякнутае наваколле. Паненкі ў прыгожых уборах з мінулых вякоў важна абыходзілі сядзібу, прыпыняліся каля дуба, якому болей за 100 гадоў і які пасадзіла Эліза Ажэшка, калі гасцявала ў маёнтку.

Мяне зацікавіла мясцовая гісторыя, і я задалася пытаннем: чаму сядзіба мае не зусім прыглядны выгляд? Нібыта не зусім закінутая, крыху дагледжаная, але далёка не такая, у якой жылі знакамітыя Бохвіцы. Аказалася, будынак чатыры гады таму набыў былі старшыня калгаса Генрых Траццяк, усяго за адну базавую велічыню. Мужчыну ўжо 80 гадоў, і ён як можа зберагае гістарычную спадчыну –

падлатае столь, дзесьці перакладае падлогу, падфарбуе дзверы. Разам з жонкай высадзілі кветкі, займаюцца добраўпарадкаваннем. Сілы ўжо, вядома, не тыя, але працы сям'я Траццякоў не баіцца. Гэта ўжо не маладая пара – сапраўдныя патрыёты свайго краю. Паціху робяць такую патрэбную і ўдзячную справу – стараюцца захаваць гісторыю продкаў.

Генрыху Міхайлавічу прыемна ўсхвалявала мерапрыемства – Фляр'янаўскія чытанні. Сабраліся літаратары Ляхавіччыны, завітаў з Мінска зямляк, вядомы пісьменнік Алесь Бадак, Нацыянальная бібліятэка Беларусі прадставіла старадрук. Тут загучала родная гаворка ва ўсю моц і шчыра, як і некалі

Маёнтка ў Агарэвічах

на пачатку XX стагоддзя, калі тут гасцяваў літаратурны бамонд. Радаваўся гаспадар: жыве сядзіба, яна патрэбная людзям!

Глядзела я на Генрыху Міхайлавічу, і ўзгадала свайго земляка, былога

старшыню калгаса імя Кірава – Міхаіла Кунцэвіча. У Агарэвічах таксама знаходзіцца панская сядзіба – помнік архітэктуры, які захаваўся, дзякуючы гэтаму чалавеку. Яшчэ на пачатку 1990-х гадоў, калі не кранулі нас перабудовач-

Свята ў Фляр'янаве

ныя часы, узнікла пытанне – знесці або захаваць стары, трухлявы будынак сядзібы пані Апацкай. Дзякуй Богу, што калгасам на той час кіраваў разумны, інтэлігентны, гаспадарлівы чалавек, настаўнік па адукацыі – Міхаіл Кунцэвіч. Для калгаса, напэўна, было б прасцей падагнаць бульдозер і зруйнаваць з зямлёю запусцелы будынак. Але Міхаіл Міхайлавіч ведаў сапраўдны кошт гэтай маёмасці. Праўленне гаспадаркі выдзеліла сродкі (а на той час гэта быў калгас-мільянер), і пачаліся рамонтныя работы. Што маглі – рабілі сваімі сіламі. Я памятаю, як мы клеілі шпалеры, фарбавалі падлогу, прыбіраліся. І... сядзіба ажыла! У шыкоўным будынку размясціўся гасцінічны комплекс. Захаваліся перад будынкам тры сажалкі, якія аблюбовалі дзікія птушкі. І гэта – у самым цэнтры вёскі! Суды пачалі прыязджаць турысты, нават за мяжы. А некалькі гадоў таму наведаліся на Ганцаўшчыну нашчадкі роду Апацкіх. Яны былі прыемна здзіўленыя, што захаваўся радавы маёнтка. На вялікі жаль, Міхаіл Міхайлавіч пакінуў гэты свет; але памяць аб ім на Ганцаўшчыне засталася добрай і светлай, як і яго справы. Ён пакінуў добры след на той зямлі, якую любіў.

Пакідала я гасцінны ляхавіцкі край з дваімі пачуццямі. Радасна было пабываць сярод людзей, якіх хвалюе наша гісторыя, сучасны стан роднай мовы, і агортваў жаль за стан будынка, гісторыка-архітэктурнага помніка, на якога ў гаспадара, напэўна, не хапае ні фізічных сілаў, ні сродкаў. Генрых Траццяк поўны аптымізму і планаў на будучыню! То няхай яны здзейсяцца!

Тацяна МАЛЯЎКА,
в. Агарэвічы,
Ганцавіцкі раён

Адноім Будслаўскую святніну разам!

Нагадаем нашым чытачам, што летась Беларускі фонд культуры распачаў акцыю па зборы сродкаў на рэстаўрацыю Будслаўскага касцёла бернардзінцаў. Дапамогі патрабуюць алтар XVII ст. у капліцы Святой Варвары, арыгінальны арган XVIII ст. і фрэскі Казіміра Анташэўскага. Таксама ў планах стварэнне адпаведнай інфраструктуры і ўмоваў побыту для пілігрымаў і экскурсійных групаў. Гэтую ініцыятыву Беларускі фонд культуры ажыццявіў сумесна з Беларускім камітэтам Міжнароднай Рады па помніках і мясцінах (ІКАМОС). Сёлета акцыя працягваецца. Перад трансляцыяй нядзельнай імшы па Беларускім радыё будзе гучаць такая абвестка:

«Працягваецца рэспубліканская акцыя «Адноім Будслаўскі касцёл разам!» Вядзецца збор сродкаў на рэстаўрацыю адзінага ў Беларусі Нацыянальнага сантуарыя Маці Божай Будслаўскай. Свой уклад у гэтую справу вы можаце зрабіць непасрэдна ў архікатэдры імя Найсвяцейшай Панны Марыі ў Мінску, у касцёле Святога Сымона і Святой Алены ў Мінску, у кафедральным касцёле Унебаўзяцця Найсвяцейшай Панны Марыі ў Пінску, у Будслаўскім касцёле Унебаўзяцця Найсвяцейшай Панны Марыі, а таксама пералічэннем сродкаў на дабрачынны рахунак, адкрыты пры Беларускім фондзе культуры ў Белінвестбанку. Імёны ахвяра-

вальнікаў і назвы арганізацыяў будуць ушанаваныя на памятнай дошцы ў Будслаўскім касцёле».

Падаем рэквізіты для ахвяравання ў беларускіх рублях:

№ 3135741330025, г. Мінск, ОАО «Белінвестбанк», РБ. Дирекция по г. Минску и Минской области, код 739, Минск, ул. Коллекторная, 11. БИК 153100739, УНП 100081886, ОКПО 37449864; с пометкой «На реставрацию Будславского костёла»; тел. бухг. (+ 375 017) 283 28 24.

Назвы арганізацыяў і імёны ахвярадаўцаў будуць не толькі ўвечаваныя ў Будслаўскім касцёле, але і надрукаваныя ў «Краязнаўчай газеце».

Рэдкалегія і рэдакцыя «Краязнаўчай газеты» шчыра ўдзячныя нашым чытачам і аўтарам за ўвагу да нашага выдання. Але, на жаль, часам бываюць прыкрыя выпадкі, што ўскладняюць падрыхтоўку артыкула ды ілюстрацыяў да друку. На гэта і хочацца звярнуць увагу сяброў.

Тэкст. Артыкул або нататка павінны быць набраныя ў тэкставым рэдактары Microsoft Word, захаваныя ў фармаце .rtf, як варыянт – .doc, але не .docx (на жаль, гэты фармат на сёння дае найбольшую колькасць памылак з-за збоў). Як варыянт, могуць быць і іншыя тэкставыя рэдактары (да прыкладу, бясплатны AbiWord або OpenOffice ды падобныя), але абавязковая ўмова – захоўваць у фармаце .rtf. Шрыфт (гарнітура, памер, іншыя параметры, а таксама абзацныя водступы) можа быць абраны самастойна (мы прапануем Arial, 13 пунктаў, паўтара інтэрвала, водступ 1,25 см).

Пазначайце па магчымасці поўнае імя і прозвішчы асобаў, згаданых у тэксце, расшыфрувайце ініцыялы аўтара артыкула, а таксама абрэвіятуры і скарачэнні. Звяртаем таксама ўвагу, што неабходна дасылаць канчатковую версію артыкула, па магчымасці не дадаваць да яго пазней звесткі, факты, удакладненні, новы варыянт дасланага раней, каб у канчатковай публікацыі не ўкралася тэхнічная памылка з-за падрыхтоўкі і ўнясення сказа, абзаца і да т.п. Як варыянт, газета можа пазней вярнуцца да надрукаванага і змясціць артыкул ці нататку ў працяг тэмы.

Газета друкуе матэрыялы на беларускай мове; рэдакцыя перакладае тэксты ў скрайніх выпадках, загадзя агавораныя пры сустрэчы, па тэлефоне або праз электронную пошту.

Ілюстрацыі. Малюнкi, рысункi, фотаздымкi павінны быць захаваныя ў фармаце .jpg (.jpeg) або .tiff. Пажадана 300 кропак на цалю (dpi), дапускаецца не меней за 1024, мінімум 600 пікселяў па большым баку, ці памерам не менш за 500 кілабайт. Ілюстрацыі не трэба ўстаўляць у тэкставы дакумент, а прымацоўваць асобна або архіваваць некалькі фота (малюнкаў) і прымацоўваць да пісьма архіў. Не забывайцеся пазначыць, на якой ілюстрацыі хто або што адлюстраваны. Калі ёсць магчымасць, пазначайце аўтарства здымка або малюнка, рысунка (або крыніцу іх паходжання).

Што ж да фота на паперы, то не дасылаце, калі ласка, ксеракопіі ілюстрацыяў.

Просім сяброў звярнуць увагу на гэтыя просьбы і рэкамендацыі пры супрацоўніцтве з рэдакцыяй «Краязнаўчай газеты». Спадзяемся, нашыя стасункі будуць плённымі і зычлівымі.

Будзем разам рабіць нашу з вамі «Краязнаўчую газету»!

Вынікі XXIV рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры»

Патэнцыял бібліятэк у справе адраджэння нацыянальнай культуры, прапаганды яе здабыткаў, збірання і распаўсюджвання фальклорна-этнаграфічнай спадчыны ўжо каторы год выразна адлюстроўвае штогадовы прафесійны рэспубліканскі конкурс «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры», аб'яўлены Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь у 1992 г.

13 мая ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі былі падведзеныя вынікі XXIV рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры» за 2015 г.

Выявіць наватарскія ідэі, свежыя падыходы, інавацыйныя формы і метады працы было галоўнай задачай кампетэнтнага журы. У склад журы ўвайшлі прадстаўнікі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь, абласных выканаўчых камітэтаў, Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, абласных бібліятэк, цэнтралізаваных сістэм публічных і дзіцячых бібліятэк г. Мінска, грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры».

У рэспубліканскім этапе конкурсу прыняла ўдзел 41 публічная бібліятэка: 15 цэнтральных бібліятэк, 26 бібліятэк-філіялаў, у тым ліку 10 дзіцячых. Пераможцы ў кожнай з намінацый атрымалі дыпламы першай, другой, трэцяй ступеняў і грашовыя прэміі ў памерах 50, 40 і 30 базавых велічыняў адпаведна.

Журы адзначыла разнастайнасць увасобленых ідэяў і творчы падыход удзельнікаў конкурсу, высокую інфарматыўнасць і якасць афармлення прадстаўленых матэрыялаў, сістэматызацыю дадаткаў і культуру падачы.

Па выніках конкурсу дыпламамі першай, другой і трэцяй ступеняў былі адзначаныя 23 бібліятэкі. 10 працаў былі вызначаныя журы на заахвочвальныя прэміі, каб такім чынам, нягледзячы на нязначныя недапрацоўкі, адзначыць руплівую працу іх аўтараў. Пераможцы конкурсу будуць узнагароджаныя ў адпаведнасці з загадам Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь № 98 ад 13 чэрвеня 2016 г. «Аб выніках XXIV рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры».

У намінацыі «**За пошукавую і даследчую працу**» першую прэмію сярод гарадскіх і раённых бібліятэк журы прысудзіла Асіповіцкай цэнтраль-

най раённай бібліятэцы дзяржаўнай установы культуры «Цэнтралізаваная бібліятэчная сетка Асіповіцкага раёна» Магілёўскай вобласці. Бібліятэка доўгі час вядзе пошукавую працу па праекце «Імёны вайны. Дапоўнім Кнігу «Памяць», галоўнай задачай якога з'яўляецца стварэнне базы дадзеных па прозвішчах загінулых і прапалых без вестак воінаў. Для дадатку кнігі «Памяць. Асіповіцкі раён» супрацоўнікамі бібліятэкі сабраныя звесткі аб двухстах пяцідзесяці сямі ўраджэнцах Асіповіцкага раёна і трохсот трыццаці воінах Чырвонай Арміі, якія загінулі пры абароне і вызваленні раёна. Напярэдадні 70-годдзя Перамогі стартваў праект

Намінацыя «За навацыі ў сферы бібліятэчнай справы»

«Вяртаюцца да нас салдат імёны» па стварэнні віртуальнага музея, прысвечанага Вялікай Айчыннай вайне. Бібліятэка таксама выступіла ініцыятарам стварэння пошукава-даследчага краязнаўчага цэнтра «Вайна. Памяць. Пошук», прысвечанага падзеям Вялікай Айчыннай вайны.

Сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк у гэтай намінацыі лепшай была адзначаная Курынская сельская бібліятэка дзяржаўнай установы культуры «Віцебская раённая цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма» Віцебскай вобласці за рэалізацыю імідж-праекта «Фактары поспеху

маёй бібліятэкі». Актыўную даследчую і пошукавую працу па зборы інфармацыі аб гісторыі роднага краю бібліятэкар адлюстравала ў «Летапісе вёскі Курына», які распаўядае аб гісторыі сяла Курына з XVI ст.

Другая прэмія ў намінацыі «**За пошукавую і даследчую працу**» прызначаная Маларыцкай цэнтральнай раённай бібліятэцы дзяржаўнай установы культуры «Маларыцкая раённая цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма» Брэсцкай вобласці за папулярныя ініцыятыўныя раённыя культурныя інавацыі ў межах рэалізацыі краязнаўчага праекта «Мой любы горад Маларыта» (2014 – 2015 гг.; да 450-годдзя Маларыты).

Сярод бібліятэк, што размешчаныя ў сельскай мясцовасці, дыпламам другой ступені адзначаная Ракцянская сельская бібліятэка дзяржаўнай установы культуры «Горацкая раённая бібліятэчная сетка» Магілёўскай вобласці. Пошукавая краязнаўчая дзейнасць ваеннай тэматыкі – вядучы напрамак у працы бібліятэкі.

Дыпламам трэцяй ступені ў намінацыі «**За пошукавую і даследчую працу**» ўзнагароджаная Рэчыцкая цэнтральная раённая бібліятэка сеткі публічных бібліятэк Рэчыцкага раёна, асноўным напрамкам дзейнасці якой выступае літаратурнае краязнаўства.

Трэцяе месца сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк заняла Камунараўская сельская бібліятэка дзяржаўнай установы культуры «Буды-Кашалёўская цэнтральная раённая бібліятэка» Гомельскай вобласці за грунтоўную краязнаўча-пошукавую дзейнасць. Бібліятэкай распрацаваны і рэалізуецца праект «Жыццё выдатных людзей аграгарадка Камунар», мета якога праз фотаздымкі, дакументальныя матэрыялы, успаміны пра расчыты цікавы шлях землякоў.

Намінацыя «За пошукавую і даследчую працу»

(Заканчэнне на стар. 6)

XXIV Гарэцкія чытанні

16 чэрвеня ў Дзяржаўным літаратурным музеі Пётруся Броўкі адбыліся XXIV Гарэцкія чытанні. Яны былі прысвечаныя 50-годдзю вяртання Гаўрылы Гарэцкага ў Беларусь і 95-годдзю з дня нараджэння Галіны Гарэцкай. З уступным словам выступіла дырэктар Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры Лідзія Макаравіч. Вольга Бабкова распавяла пра спектакль «Дзве душы» ў пастаноўцы Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы. Доктар філалогіі Таццяна Дасаева зрабіла прэзентацыю выдання «Беларуская літаратура XX – пачатку XXI стагоддзяў».

З прывітаннямі выступілі пісьменнікі Генрых Далідовіч і Анатоль Бутэвіч, а таксама грамадска-культурны дзеяч з ЗША

Янка Запруднік. На пленарным пасяджэнні мелі слова даследчыкі, навукоўцы Ганна Запартыка, Радзім Гарэцкі, Ядвіга Аношка, Таццяна Якубоўская. Пасля перапынку адбыліся пасяджэнні секцыяў, у якіх узялі ўдзел даследчыкі і навукоўцы з Мінска, Віцебска, Полацка, Гродна. Вельмі цікавымі былі даклады кандыдата філалагічных навук Лідзіі Савік «Успаміны пра Галіну Максімаўну Гарэцкую», Алены Гурской «Максім Гарэцкі і Вацлаў Ластоўскі: ідэйна-творчыя перасячэнні».

У рамках мерапрыемства адбылося ўскладанне кветак да помніка М. Гарэцкаму.

Аляксей ШАПАХОЎСКІ

Намінацыя «За падтрымку развіцця чытання»

Стагоддзі Беларускай Культуры

Часадз 2016-га

«Прыезджай, паглядзі, што за тая Вушаччына...»

Хоць на картах усіх
вельмі слаба пазначана,
Яна ў сэрцы маім

і зайсёды пье...
Прыезджай, паглядзі,
што за тая Вушаччына,
Што спакою ніколі мне

ў жыцці не дае,
– так некалі запрашаў да
сябе на радзіму народны паэт
Беларусі Пятрусь Броўка.
Туды ж, на Вушаччыну, з на-
годы 111-й гадавіны творцы,
арганізаваў выезд Літаратур-
ны музей Пятруся Броўкі –

Маё ХХ стагоддзе...», створа-
ную да 110-годдзя паэта. За-
тым было цікавае мерапрыем-
ства, дзе гаспадары расказ-
валі пра свой прыгожы і гера-
ічны край, а госці дзяліліся
ўражаннямі аб Вушаччыне,
распавядалі пра знаёмства з
пісьменнікамі, якія былі
стрыжнем праекта. Вяла пра-
граму загадчык Літаратурна-
га музея Пятруся Броўкі На-
талля Мізон. Яна акрэсліла
задачы праекта, расказала
пра новыя накірункі працы

сюды. Таму наступным пры-
пынкам вандроўнікаў стала
хата паэта ва Ушачах, пра-
якую некалі так пісаў Артур
Вольскі:

шамі. Таго ніякая сіла ня
можа яго пазбавіць», – гэтыя
словы належаць сябру Рыго-
ра Барадзіліна, не менш гені-
яльнаму празаіку Васілю Бы-

такое месца ў гісторыі і куль-
туры краіны адвёў пісьменні-
ку Р. Барадзіліну.

Вёска Бычкі сустрэла гас-
цей ушачкімі прысмакамі, су-

«І тая рэчачка Вушача...»

Яна жыве,
нібы туга матуліна,
і смех дзіцячы тоячы, і плач,
старая хата,

хата Барадзіліна –
слеза ўспаміну
на шчацэ Ушач.

У дворыку Барадзіліных у
засені дрэваў, нягледзячы на
спёку, было прахалодна і
ўтульна, з'явілася адчуванне,
што ты дома, або ў месцы доб-
ра знаёмым і бліжкім. Гэта ад-
чуванне ўзмацнілася, калі
пасля пранікнёных успамінаў
журналісткі Галіны Варатын-
скай і ўкладальніцы кнігі

каву, менавіта да яго скірава-
ліся падарожнікі пасля ўскла-
дання кветак на магіле паэта.

Васіль Быкаў – унікальная
эстэтычная з'ява ў айчынай
і сусветнай літаратуры; сваімі
творами ён выявіў найвялік-
шую ступень мастацкай праў-
дзівасці, глыбіню пранікнен-
ня ў таямніцы народнай і ча-
лавечай псіхалогіі, рэдкасную
вастрыню і рэчыўнасць воб-
разнага бачання свету, прыт-
чавую шматзначнасць і праро-
чую відущасць. «Пакуль на
зямлі Беларускай будзе жыць
хоць адзін беларус, імя Васі-
ля Быкава будзе святым», –

венірамі, добрай песняй і па-
станоўкай урыўкаў з твораў
В. Быкава. Пасля наведвання
музея-сядзібы пісьменніка дэ-
легацыя скіравалася да апош-
няга пункту вандроўкі – у вёс-
ку Пуцілкавічы на радзіму
Пятруся Броўкі, вельмі пры-
вабную і ўтульную мясціну.

Загадчык музея-сядзібы
Пятруся Броўкі Міхаіл Сыс не
толькі правёў цікавую экскур-
сію для гасцей, але і накарміў
стомленых вандроўнікаў
смачным грыбным супам і раз-
варыстай бульбачкай з салам,
пачаставаў чабароваю гарба-
тай, выявіўшы тым самым
шчодрасць і гасціннасць жы-
хароў Ушачкага краю.

Атмасфера вандроўкі скі-
роўвала на роздум пра багац-
це нашай літаратуры, прыга-
жосць роднай краіны, шчод-
расць і гасціннасць землякоў,
пра існаванне нейкіх энерге-
тычных цэнтраў, якія проста
струменяць духоўную энергі-
ю. Безумоўна, адным з такіх
цэнтраў з'яўляецца Вушач-
чына, якая нарадзіла столькі
волатаў мастацкага слова.

Лідзія ШАГОЙКА,
загадчык культурна-
адукацыйнага аддзела
ДМГБЛ
Фота Наталі КУПРЭВІЧ

Перад музеем В. Быкава

дзённікаў Р. Барадзіліна На-
таллі Давыдзенкі з'явілася
магчымасць зайсці ў хату, дзе
жыў творца. Энергетыка гэта-
га месца вельмі магутная,
таму хочацца, каб тут з цягам
часу стварылі музей геніяль-
нага паэта. Пасля экскурсіі на
падворку ўдзельнікі падарож-
жа разам з Сяргеем Доўгуша-
вым і «Спеўным сходам» пра-
спявалі любімую песню Рыго-
ра Іванавіча «Ой, лягала шэра
перапёлка...», а пасля наве-
далі могілкі, дзе МАМА і СЫН
зноў разам...

Ушанавалі і памяць бацькі
Р. Барадзіліна Івана Рыгора-
віча, які загінуў у 1944 г. пад
час прарыву блакады парты-
занаў і чыё імя адлітае ў брон-
зе на дошцы памяці ў адна-
імённым мемарыяле.

«Для Рыгора жыць – гэта
пісаць вершы. Гаварыць вер-
шамі і думаць таксама вер-

Згадалі радзіну Броўкаў

Р.С. Рэдакцыя «КГ» уносіць прапанову літаратурным
музеям распрацаваць пастаянна дзейныя экскурсійныя
маршруты па мясцінах, звязаных з жыццём і творчасцю
слынных літаратараў, і ўпэўненая, што яны не толькі бу-
дуць запатрабаваныя, але і абудзяць цікаўнасць да больш
глыбокага знаёмства з іх творчасцю.

У дзядзькі Рыгора

філіял Дзяржаўнага музея гіс-
торыі беларускай літаратуры.

Броўкінцы падрыхтавалі
вялікую і цікавую праграму
падарожжа, расклаўшы ліч-
бы, як 1.1.1, яны аб'ядналі
імяны трох слаўных сыноў
Вушаччыны Броўкі – Быка-
ва – Барадзіліна і разам з магі-
яй лічбаў атрымалі магію літа-
раў Б.Б.Б. Абавязкі экскурса-
вода на маршруце выконвала
супрацоўнік Дзяржаўнага му-
зея гісторыі беларускай літа-
ратуры Вольга Гулева.

Першым пунктам прыпын-
ку ў вандроўцы, якую ажыц-
цяўлялі музейшчыкі, пісь-
меннікі, артысты, журналі-
сты, стаў Ушачкі музей на-
роднай славы імя героя Савец-
кага Саюза У.Е. Лабанка. Там
для гасцей правялі цікавую
экскурсію па ўражальнай
сваёй эмацыйнасцю экспазі-
цыі, створанай мастаком Эду-
ардам Агуновічам, наталілі
смагу мясцовай мінеральнай
вадой «Вячэлле».

У адной з экспазіцыйных
залаў супрацоўнікі Літаратур-
нага музея Пятруся Броўкі
прадставілі сваю перасоўную
выстаўку «Пятрусь Броўка.

свайго філіяла, прадставіла
выступоўцаў.

З цікавасцю ўсе слухалі
выступленне пісьменніка Га-
нада Чарказяна, які сябраваў
з усімі трыма знакамітымі на-
радзэнцамі Ушачкай зямлі.
Артыст Алег Вінярскі прачы-
таў вершы П. Броўкі і Р. Ба-
раділіна, Алесь Камоцкі пра-
спяваў свае песні на словы
Барадзіліна, а Вольга Гулева
распавяла аб працы ўстановы
па ўшанаванні памяці В. Бы-
кава і Р. Барадзіліна, запрасі-
ла наведаць музей-дачу В. Бы-
кава ў пасёлку Ждановічы не-
падалёк Мінска.

Для кожнага беларуса
наша радзіма святая, але най-
даражэйшы той куточак, дзе
нарадзіўся і ўзгадаваўся. Для
герояў літаратурнага свята
такім месцам была Вушаччы-
на. Пра яе Рыгор Іванавіч
пісаў:

У мяне любоў не растрачана,
Дзе б ні сляўся шляхоў сувой,
Баравая мая Ушаччына,
Да апошняга ўздыху з табой.

Гэтыя словы былі шчырай
праўдай, бо і на апошні спа-
чын паэт пажадаў вярнуцца

Бібліятэкар з Трасціно

Да 90-годдзя з дня нараджэння краязнаўцы Міхаіла Ласоўскага

**У кожнага сваё пры-
званне: адныя ўбіраюць
хлеб, другія будуць,
а ёсць такія людзі,
праца якіх – шанаваць
гісторыю, зберагаць
яе для нашчадкаў,
адкрываць яе новыя
таямніцы.**

Днямі ў Трасцінскай сельскай бібліятэцы адбылася памятная сустрэча «Усё жыццё – любімай справе», прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння бібліятэкара-краязнаўцы, нястомнага асветніка і ле-

наў, Аляксей Зарыцкі. У 1972 годзе бібліятэку наведаў народны паэт Беларусі Аркадзь Куляшоў. В. Карамазоў напісаў нарыс «Пахлі лугі някошаныя». І. Чыгрынаў наведваўся ў Трасціно, каб назапасіць матэрыялу для рамана «Апраўданне крыві». А. Куляшоў, высока ацаніўшы станоўчыя вынікі дзейнасці трасцінскага самародка, выказаў надзею, што ў будучыні такую карысную працу будуць рабіць усе бібліятэкі нашай краіны.

І гэта сапраўды так. Сёння краязнаўства з'яўляецца ад-

збор вуснай і пісьмовай інфармацыі пра яго, стварэнне бібліяграфіі працаў. Гэтая карысная праца мае ўжо свае вынікі, у серыі «Краязнаўцы Хоцімшчыны» выдадзены біябібліяграфічны паказальнік «Ласоўскі Міхаіл Аляксеевіч». Выданне змяшчае кароткі біяграфічны нарыс, асноўныя даты жыцця земляка, пералік яго ўзнагародаў, і, самае галоўнае, бібліяграфію яго артыкулаў і спіс публікацыяў пра яго. Ёсць і электронная версія біябібліяграфічнага паказальніка. Рэсурс налічвае 56 крыніцаў.

Міхаіл Аляксеевіч валодаў вострым пяром журналіста. Ён быў пазаштатным карэспандэнтам раённай газеты. Вялікая праца праведзеная Любоўю Анатолеўнай і па стварэнні зборніка выбраных артыкулаў М. Ласоўскага «Спадчына трасцінскага краязнаўцы». У аснову выдання ляглі найбольш цікавыя публікацыі, змешчаныя на старонках раённай газеты «Шлях Кастрычніка» ў 1986 – 2012 гг.

У гонар знакамітага земляка ў Трасцінскай сельскай бібліятэцы дзейнічае пастаянная выстаўка «М.А. Ласоўскі: імгненні пражытага жыцця», дзе прадстаўлены фактаграфічныя матэрыялы аб жыцці і дзейнасці краязнаўцы, асабістыя рэчы, падараныя бібліятэцы яго дочкамі Людмілай і Таццянай.

Да свайго 90-годдзя Міхаіл Аляксеевіч не дажыў зусім нямнога. Ён сыйшоў у жніўні 2013-га. Нядаўна аб ім напісаная кніга, аўтар якой – пісьменнік Віктар Арцём'еў.

М. Ласоўскі з А. Куляшовым у Трасцінскай бібліятэцы

тапісца зямлі Хоцімскай Міхаіла Ласоўскага. На вечарыне прысутнічалі родныя, землякі М. Ласоўскага, бібліятэчныя работнікі Хоцімскага раёна.

Нарадзіўся Міхаіл Аляксеевіч 20 чэрвеня 1926 года на хутары Ласоўшчына ў Хоцімскім раёне ў шматдзетнай сялянскай сям'і. У сямнаццаць гадоў, пры вызваленні Хоцімска ў 1943 годзе, пайшоў на вайну. У мірны час выказаў жаданне жыць на зямлі бацькоў, будаваць і ўпрыгожваць родную Хоцімшчыну.

Многія ў вёсцы Трасціно абавязаныя М. Ласоўскаму прылучэннем да радасці краязнаўчага спазнання. Яго вызначала адданасць сваёй справе, цесны кантакт з людзьмі. Міхаіл Аляксеевіч, не шкадуючы сілаў і сродкаў, ездзіў у архівы краіны, працаваў над зборам матэрыялаў па гісторыі вёскі, найважнейшых падзеяў, што адбываліся на роднай зямлі. Трасцінская сельская бібліятэка, у якой працаваў М. Ласоўскі, дзясяткі гадоў была школай перадавога вопыту краязнаўчай працы і прапаганды беларускай літаратуры. Відаць, ніхто з бібліятэкараў краіны не быў абласканы такою увагай і блізкасцю беларускіх літаратараў. У Трасціно прыязджалі па некалькі разоў Аляксей Пысін, Пятро Прыходзька, Віктар Карамазоў, Іван Чыгры-

ным з прыярытэтных накірункаў у дзейнасці Трасцінскай сельскай бібліятэкі. Вядзе працу бібліятэкар Любоўя Кляцова, пераемніца Міхаіла Аляксеевіча. Акрамя збору краязнаўчага матэрыялу яна паставіла перад сабой важную задачу – вывучэнне жыцця і дзейнасці краязнаўцы М. Ласоўскага,

Бібліятэкар Л. Кляцова каля выстаўкі ў гонар земляка

Для нас, хацімчанаў, Міхаіл Аляксеевіч чалавек унікальны: вучоны-краязнаўца, які сабраў вялікі гістарычны матэрыял аб Трасціно, ды і ўсёй зямлі хоцімскай, – з 1602 года да нашых дзён. Мы па праве можам ганарыцца гэтым выдатным чалавекам.

Аксана ЛУТЧАНКОВА,
загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу
Хоцімскай цэнтральнай бібліятэкі

Беларускі пісьменнік з сонечнага Эйлата

27 чэрвеня адбылася ўжо трэцяя прэзентацыя кніг беларускага пісьменніка Давіда Шульмана, які жыве ў Ізраілі, у курортным горадзе Эйлаце.

Давід Шульман нарадзіўся ў Барысаве, вучыўся ў школе № 1, якой ужо няма. Пра сябе кажа: «Беларуская мова была са мной заўсёды, усё мае жыццё. Для мяне гэта шыкоўная мова. Размаўляць па-беларуску мне вельмі падабаецца. На жаль, амаль няма з кім, і я вельмі аб гэтым шкадую. Думаю, беларусы павінны гаварыць на сваёй мове. Я называю сябе габрэйскі беларус».

Скончыў будучы пісьменнік энергетычны факультэт політэхнічнага інстытута ў Мінску. У Барысаве працаваў энергетыкам на шклозаводзе ды ў іншых месцах. Друкаваўся ў мясцовых газетах, у часопісах «Маладосць» і «Полымя». Дваццаць чатыры гады жыве ў Эйлаце.

Д. Шульман з'яўляецца сябрам Саюза беларускіх пісьменнікаў і Беларускага ПЭН-цэнтра.

Раней выйшлі ў свет кнігі на беларускай мове «Дзе ўзяць крыху шчасця?» і «З вялікай літары «Б»». Апавяданні філасофска-іранічныя, з элементамі лёгкага эратызму. Ёсць таксама і грамадзянская пазіцыя ды

любоў як да Беларусі, Барысаве, так і да Ізраіля ды Эйлата... Д. Шульман піша творы і на рускай мове. Адну з кніг пісьменнік прадставіў сёлета. Яна мае

Выступае Уладзімір Арлоў

інтрыгоўную назву «Особое женское состояние».

На імпрэзе выступілі пісьменнік Уладзімір Арлоў і перакладчык Лявон Баршчэўскі. Прэзентацыя прайшла ў цёплай, амаль хатняй, атмасферы.

Алесь РЭЗНИКАЎ

Пісьменніка прадстаўляе Павел Касцюкевіч

Вынікі XXIV рэспубліканскага конкурсу «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры»

**(Заканчэнне артыкула.
Пачатак на стар. 3)**

Дыпломам першай ступені ў намінацыі «**За значны ўклад у выхаваўчую работу з падрастаючым пакаленнем**» узнагароджаная *Светлагорская раённая дзіцячая бібліятэка Светлагорскай раённай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Гомельскай вобласці* за паспяхова рэалізацыю 10-і праектаў па выхаванні дзяцей і моладзі: «Мадэрнізацыя дзіцячых бібліятэк. Стварэнне сучаснага інфармацыйнага асяроддзя для дзяцей і юнацтва», «Бібліятэка і школа: партнёры ў галіне адукацыі», «Бібліятэка + дзіцячы садок: з кнігай па дарозе дзяцінства», «Кніжная гісторыя», «Арганізацыя часовай працоўнай занятасці навучэнскай моладзі ў час летніх канікул», «Бібліяпрыцемкі», «Нескучная бібліятэка», «Летняя фішка: чытай з сябрамі!», «Рукапісная кніга», «Кнігаманія». Пры бібліятэцы створаны і плённа працуюць медыяцэнтр, Куток японскай культуры, клубы па інтарэсах «Лідар», «Там-Тамчык», «Літаратурынка».

Найлепшай сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк у гэтай намінацыі стала *Лабковіцкая сельская бібліятэка-музей дзяржаўнай установы культуры «Бібліятэчная сетка Крычаўскага раёна» Магілёўскай вобласці*. У рамках мэтавай праграмы «Бібліятэка-музей – цэнтр краязнаўчага асветніцтва для дзяцей» супрацоўнікамі бібліятэкі вядзецца грунтоўная пошукава-даследчая праца, праводзіцца шэраг культурна-масавых мерапрыемстваў краязнаўчай тэматыкі.

Другая прэмія ў гэтай намінацыі прызначаная *Касцюковіцкай раённай дзіцячай бібліятэцы імя А. Письмянкова дзяржаўнай установы культуры «Бібліятэчная сетка Касцюковіцкага раёна» Магілёўскай вобласці* за шматгранную працу па патрыятычным выхаванні маладога пакалення. Бібліятэкай рэалізаваны творчы праект «За датамі – імёны, за імёнамі – гісторыя». У рамках праекта з удзелам сяброў экалагічна-краязнаўчага клуба «Буслянка» арганізаваная экскурсія па месцах пахаванняў воінаў і мірных жыхароў, якія загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны на тэрыторыі раёна.

Сярод бібліятэк, што размешчаны ў сельскай мясцовасці, дыпломам другой ступені адзначаная *Псышчаўская сельская бібліятэка Іванаўскай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Брэсцкай вобласці* за творчую працу па развіцці традыцый чытання і папулярнасці кнігі сярод моладзі. З мэтай прыцягнення моладзі да

сістэматычнага чытання бібліятэка актыўна працуе над рэалізацыяй мерапрыемстваў праграмы па папулярнасці кнігі і чытання сярод маладога пакалення.

Трэцяе месца ў намінацыі «**За значны ўклад у выхаваўчую работу з падрастаючым пакаленнем**» прысуджанае *Пінскай гарадской дзіцячай бібліятэцы імя Якуба Коласа дзяржаўнай установы культуры «Пінская гарадская цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма» Брэсцкай вобласці*. Бібліятэка вядзе дасканалую працу па вывучэнні, захаванні і папулярнасці літаратуры, мовы, народных традыцый, святаў і абрадаў, творчай спадчыны класіка беларускай літаратуры Якуба Коласа. Створана музейная літаратурна-краязнаўчая экспазіцыя «Якуб Колас на Піншчыне», якая ўтрымлівае прыжыццёвы выданні пісьменніка – 25 кніг 1948 – 1956 гг. У 2015 г. музейны куточак двойчы наведвала ўнучка класіка Вера Данилаўна Міцкевіч. На базе бібліятэкі адбыліся Першыя чытанні «Коласаўскімі шляхамі па Палессі» і Міжнародны дзень чытання паэмы «Сымон-музыка».

Сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк трэцяй прэміяй адзначаная *Гатаўская сельская бібліятэка-клуб Мінскай цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Мінскай вобласці*. Культурна-асветніцкая дзейнасць бібліятэкі накіраваная на развіццё творчых здольнасцяў дзяцей і падлеткаў, далучэнне да чытання, пашырэнне камунікацыйных сувязяў, стварэнне вольных абстаўнаў міжасабовых зносінаў, рэалізацыю магчымасцяў псіхічнай разгрузкі.

У намінацыі «**За навацыі ў галіне бібліятэчнай справы**»

лепшай сярод гарадскіх і раённых бібліятэк адзначаная *Дзяржаўная ўстанова культуры «Бярэзінская цэнтральная раённая бібліятэка» Мінскай вобласці* за ўжыванне нестандартных формаў патрыятычнага выхавання. Бібліятэкай рэалізаваны інавацыйна-творчы мастацка-патрыятычны юбілейны праект «70-годдзю Перамогі – 70 патрыятычных справаў», які стартаваў у 2014-м.

Вылучылася навацыямі ў галіне бібліятэчнай справы і заняла першае месца *Бяседавіцкая бібліятэка флоры і фаўны дзяржаўнай установы культуры «Бібліятэчная сетка Хоцімскага раёна» Магілёўскай вобласці*. Статус «флоры і фаўны» бібліятэка атрымала ў 2011 г. у сувязі з неабходнасцю сістэматызацыі патоку экалагічнай інфармацыі, што ўзрастае, і аказання насельніцтву кваліфікаванай інфармацыйнай падтрымкі.

Дыпломам другой ступені ў намінацыі «**За навацыі ў галіне бібліятэчнай справы**» узнагароджаная *Баранавіцкая цэнтральная гарадская бібліятэка імя В. Таўлая Цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы Г. Баранавічы Брэсцкай вобласці* за інавацыйную дзейнасць па папулярнасці беларускай кнігі і чытання, распрацоўку і рэалізацыю акцыі «Беларускі дзень». Гэтая акцыя стала самым маштабным комплексным мерапрыемствам 2015 года.

Сярод бібліятэк, што размешчаны ў сельскай мясцовасці, адзначаная *Ізбіноўская сельская бібліятэка дзяржаўнай установы культуры «Вілейская раённая цэнтральная бібліятэка імя Г. Новік» Мінскай вобласці* за прапаганду кнігі і чытання з дапамогай мультымедыйных тэхналогіяў, прада-

стаўленне доступу да мультымедыйных рэсурсаў.

Дыплом трэцяй ступені ў намінацыі «**За навацыі ў галіне бібліятэчнай справы**» атрымала *Бялыніцкая цэнтральная раённая бібліятэка дзяржаўнай установы культуры «Бялыніцкая цэнтралізаваная бібліятэчная сетка» Магілёўскай вобласці*. Прыярытэтнымі напрамкамі працы бібліятэкі з'яўляюцца краязнаўства і патрыятычнае выхаванне. Так, бібліятэкарам створаны чатыры электронныя паўнатэкставыя базы дадзеных краязнаўчага і ваенна-патрыятычнага характару, доступ да якіх арганізаваны на сайце бібліятэкі.

На трэцюю прэмію сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк у намінацыі «**За навацыі ў галіне бібліятэчнай справы**» журы вылучыла *Барсееўскую сельскую бібліятэку-філіял № 3 дзяржаўнай установы культуры «Лёзненская цэнтралізаваная бібліятэчная сістэма» Віцебскай вобласці* за рэалізацыю праекта «Будзем казачны музей пад адкрытым небам».

У намінацыі «**За падтрымку і развіццё чытання**» першае месца прысуджанае *дзяржаўнай установе культуры «Навагрудская раённая бібліятэка» Гродзенскай вобласці* за прыцягненне ў сцены бібліятэкі моладзі, развіццё цікавасці да чытання праз выкарыстанне нестандартных формаў папулярнасці кнігі. Бібліятэка разам з Навагрудскім гандлёва-эканамічным каледжам з 2012 г. ажыццяўляе сумесны праект «Чытанне – шлях да дасканаласці», які шырока рэкламуе беларускую і сусветную літаратуру.

Сярод гарпасялковых і сельскіх бібліятэк у адзначанай намінацыі першае месца заняла *Каменская сельская бібліятэка дзяржаўнай установы культуры «Чавуская бібліятэчная сетка» Магілёўскай*

вобласці, вялікую ўвагу якая надае папулярнасці кнігі і чытання. Бібліятэкай рэалізуецца мэтавая праграма, накіраваная на актывізацыю цікавасці да кнігі насельніцтва вёскі, каб стымуляваць дзяцей не проста чытаць, а вучыцца аналізаваць прачытанае, фармаваць сваё меркаванне аб прачытаным.

Дыпломам другой ступені ў намінацыі «**За падтрымку і развіццё чытання**» журы адзначыла *Клімавіцкую цэнтральную раённую бібліятэку імя І.Я. Пехцерава дзяржаўнай установы культуры «Клімавіцкая бібліятэчная сетка» Магілёўскай вобласці*. Бібліятэка актыўна ажыццяўляе дзейнасць па патрыятычным выхаванні маладога пакалення, захаванні і папулярнасці гістарычнай, літаратурнай, дакументальнай спадчыны Вялікай Айчыннай вайны.

Сярод бібліятэк, што знаходзяцца ў сельскай мясцовасці, на другое месца ў гэтай намінацыі вылучаны *Філіял «Бастунская інтэграваная сельская бібліятэка» дзяржаўнай установы культуры «Воранаўская раённая бібліятэка» Гродзенскай вобласці*. Далучэнне да нацыянальных каранёў, традыцый і духоўных каштоўнасцяў; выхаванне духоўна-маральных якасцяў, прававой, экалагічнай культуры, фармаванне асноваў здаровага ладу жыцця; стварэнне ўмоваў для змястоўнага і інтэлектуальнага вольнага часу – гэта прыярытэты накірункі працы бібліятэкі з дзецьмі і падлеткамі.

Дыплом трэцяй ступені ў намінацыі «**За падтрымку і развіццё чытання**» атрымала *Камянецкая раённая дзіцячая бібліятэка дзяржаўнай установы культуры «Камянецкая раённая бібліятэчная сістэма» Брэсцкай вобласці* за рознабаковыму становаўчому працу з маладым пакаленнем. Праект накіраваны на прыцягненне ў бібліятэку дзяцей і бацькоў, іх сумесную творчасць, падтрымку цікавасці да кнігі, захаванне традыцый сямейнага чытання. У рамках праекта ў бібліятэцы створаная камфортная інфармацыйная прастора для дзяцей і бацькоў, якая прадстаўлена Цэнтрам падтрымкі і развіцця чытання «Планета – сям'я».

Працы, што атрымалі заахвочванні

Вынікі конкурсу сведчаць аб невычэрпным патэнцыяле працы бібліятэк па фармаванні нацыянальнай свядомасці насельніцтва, распаўсюджванні ідэі беларускасці, прапаганды нацыянальнай спадчыны, гісторыі, літаратуры, мовы, народнай культуры. І сёння можна з упэўненасцю сказаць, што конкурс «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры» будзе працягвацца і пашырацца, спрыяць больш якаснай працы бібліятэк, стымуляваць іх да рэалізацыі новых задумаў і планаў, пошуку інавацыйных і цікавых сваім чытачам формаў дзейнасці.

Вольга КАКШЫНСКАЯ,
галоўны бібліятэкар
навукова-даследчага аддзела
бібліятэказнаўства Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі

Рудніцкія, Заблоцкія, Малючыцкія...

Разнастайнасць прозвішчаў жыхароў краінаў свёту дазваляе вылучаць сярод іх групу «тапанімічных». Для Беларусі ў гэтым кантэксце паказальнымі з'яўляюцца прозвішчы Агінскі (ад маёнтка Агінты), Цяпінскі (ад Цяпіна), Дастоеўскі (ад Дастоева). Так, на маёнтка Агінты прывілей ад вялікага князя Аляксандра Ягелончыка атрымаў Дзмітры Іванавіч Глушонак, яго ж сын Багдан і змяніў прозвішча на Агінскі, узяўшы за аснову назву ўладання.

Сярод прозвішчаў татароў таксама сустракаюцца такія, што ўзніклі ад назваў маёнткаў (паселішчаў), у якіх яны жылі. Найбольш вядомая легенда аб паходжанні прозвішча Глінскіх ад гарадка Глінск, заснаванага іх продкамі, нашчадкамі сына хана Мамая Мансура-Кіята. Вось яшчэ некаторыя прыклады:

Заблоцкія – ад маёнтка Забалаць у Наваградскім ваяводстве;

Карыцкія – ад маёнтка Карыца ў Наваградскім ваяводстве;

Крыніцкія – ад Крыніцы Веворскай у Менскім ваяводстве;

Крычынскія – ад маёнтка Крычын у Аршанскім павеце;

Лоўчыцкія – ад маёнтка Лоўчыцы ў Наваградскім ваяводстве;

Малюшыцкія – ад маёнтка Малюшычы ў Наваградскім ваяводстве;

Рудніцкія – ад назвы маёнтка Руднікі ў Наваградскім ваяводстве.

Калі пазнаёміцца з вайсковымі хронікамі і рэвізіямі войска, то па прозвішчах можна вызначыць татароў, хоць на першы погляд само яно не з'яўляецца відавочна татарскім.

У вайсковых дзеяннях паміж Польшчай і Лівоніяй (1626 г.) нягаснай славай пакрылі сябе палкі ротмістра Мустафы (Стэфана) Улана, а таксама воіны пад камандаваннем татарскіх ротмістраў Асановіча, Кенскага (Кінскага), Лоўчыцкага, Заблоцкага.

Паводле рэвізіі 1631 г. татарскае Найманскае харужаства ўзначальваў харужы Абрагам Кінскі, Юшынскае – Давід Хазбіевіч Мурза, Джалаірскае – Геліаш Заблоцкі, Кандрацкае – Ях'я Завадскі, Барынскае – Шахмансур Рудніцкі, Уланскае – Чымбай Улан Малюшыцкі.

Першая ўланская харугва складалася з ваяроў князя Асанчука – аднаго з прамых нашчадкаў Джучы-хана. У першай палове XV ст. нехта з Асанчукоў (Асанчуковічаў) атрымаў даннікаў у в. Засулле Менскага павета, пры гэтым у пачатку XVI ст. прадстаўнікі гэтага роду валодалі улусамі ў Крыме. Уланская харугва ВКЛ у 1631 г. налічвала 179 дымоў, у тым ліку ў Ашмянскім павеце – 62, у Гродзенскім – 61, у Віленскім – 44, астатнія 13 дымоў – у Лідскім,

Мазырскім, Менскім, Наваградскім і Трокскім паветах. У XVI – XVIII стст. уланы разгалінаваліся на некалькі родаў і ўзялі прозвішчы ад назваў маёнткаў – Карыцкія, Малюшыцкія, Паланскія, Засульскія, Ластайскія.

«За адвагу і мужнасць татарскім сынам...»
(Я. Якубоўскі)

Прывілей і землі татарам вельмі часта каштавалі жыцця. Абаязак выходзіць у паход па закліку вялікага князя літоўскага і караля польскага татары выконвалі не як найміты, а як роўныя ў сваім становішчы са шляхтай. Найчасцей татары не проста пражывалі на пэўным «дворцы», але ён ім належаў «з людзьмі і землямі, спустовышчынамі, і со всим с тым, яко вся тот дворец у собе мает». На падставе выпісаў з Метрыкі Вялікага Княства Літоўскага можна бачыць, што воля караля была наступнай: «Нехай они тыи земљи на себе держат и их вжывают, а намъ з них службу земъскую служат».

Трэба адзначыць, што былі і падданыя татары. У часе кіравання Казіміра Ягелона (1444 – 1492 гг.) вялася барацьба з Перакопскім царом Менглі-Гірэем, дзеля чаго палонных татароў не «асаджвалі», як гэта было звычайна, а раздавалі панам і шляхце, якія карысталіся татарамі для рознай паслугі: пры двары Рудніках Наваградскага павета запісаны цяглы Алей Сулімановіч. У часы войнаў пані і шляхта бралі сваіх падданных татар «въ почогъ», дзеля чаго, з цягам часу, гэтыя татары пачалі несці службу «баяр пунных».

З носьбітаў прозвішча Рудніцкіх, якое пайшло ад маёнтка Руднікі, найперш вылучаецца Чымбай Мурза Рудніцкі (Czumбай Murza Rudnicki), які прыняў камандаванне татарскім палком Саксонскай арміі (у часы Жыгімонта Аўгуста і Стэфана Баторыя – найбольш высока аплатная наёмная служба ў Саксонскай арміі) пасля смерці Аляксандра Улана. У хуткім часе Рудніцкі атрымаў званне генерал-маёра. Яго полк працягвалі называць уланскім, а таксама называлі «дапаможным

уланскім войскам пад кіраўніцтвам пана Рудніцкага». Полк Рудніцкага па загадзе польскага караля Аўгуста III, курфюрста Саксонскага, ваяваў пад час сямігадовай вайны ў Сілезіі, Саксоніі ды Чэхіі і заставаўся на ўтрыманні Аўгуста III, як князя саксонскага.

Пасля смерці генерал-маёра Чымбая Мурзы Рудніцкага вёска Католы, што належала яму, перайшла паводле прывілею караля Аўгуста III, выдадзенага 23 сакавіка 1763 г., за ваенныя заслугі да аднаго з самых вядомых татарскіх генералаў, героя абарончай вайны супраць Расіі Юзефа Беяка. Магчыма, гэтыя землі перайшлі да Беяка таму, што яго маці была з роду Рудніцкіх. Ён атрымаў Католы ў пажыццёвае карыстанне, што было пацверджана прывілеямі Станіслава Аўгуста Панятоўскага ад 13 верасня 1765 г.

Магіла І. Заблоцкага (мізар ў Даўбуцішках)

Заблоцкія з племя Джалаір

Продкі Заблоцкіх прыйшлі ў ВКЛ у складзе племя Джалаір, з якога было ўтворанае Джалаірскае харужаства. Вядома, што яны даказалі сваё шляхецтва з тытулам мурзаў, валодалі часткай маёнтка Забалаць у Наваградскім ваяводстве.

У больш познім часе прадстаўнік гэтага роду Даніэль Шаганавіч Мурза Заблоцкі быў на службе спачатку ў польскай, а пасля падзелу Рэчы Паспалітай у расійскай арміі. Ён служыў у чыне паручніка ў 1-м конным палку Кіркорна, а затым у тым жа чыне ў Літоўска-Татарскім палку расійскай арміі і памёр на службе 1 кастрычніка 1797 г.

У Забалаці 1 снежня 1781 г. у сям'і Даніэля Шаганавіча Мурзы Заблоцкага нарадзіўся сын, які вядомы ў гісторыі расійскай арміі як Георгіеўскі кавалер Іван Данілавіч Заблоцкі. Калі Іван у 1816 г. выйшаў у адстаўку, то жыў у сваім родным маёнтку Забалаць, дзе за яго маці Феліцыянай Іванаў-

най (народжанай Карыцкай) меліся зямля і сяляне (у 1799 г. 15 душаў).

Пахаваны храбры воін на старажытным мізары ў Даўбуцішках. Там захаваўся помнік з надпісам «Здесь покоится прах Ивана Даниловича Заблоцкого ротмистра Татарского уланского полка, удостоившегося получить в сражении под Кульмом крест Св. Георгия с рук Его Величества Государя Императора Александра».

Малюшычы Ахмета Улана

У добра вядомым даследчыкам фондзе № 319 Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусь захоўваюцца справы аб дваранскім паходжанні родаў, у тым ліку і справа аб родзе Малюшыцкіх (зарэгістраваная 3 сакавіка 1799 г.). У гэтым жа фондзе прыводзіцца на польскай мове апісанне татарскага дваранскага роду Малюшыцкіх Уланаў.

Прозвішча Малюшыцкіх прадстаўнікі роду Уланаў узялі сабе ад назвы мястэчка Малюшычы, што існуе і цяпер – вёска месціцца за 12 км на поўдзень ад Карэлічаў. Малюшы-

іншым варыянце таксама перадаў гэты ж сюжэт у 1820 г. Паданне і сёння бытуе ў вёсцы Малюшычы.

З Малюшычаў Чачоты, якія арандавалі там фальварак, праз нейкі час перабраліся ў фальварак Рэпіхава пад Баранавічамі, а затым бацькі Я. Чачота пераехалі з Рэпіхава ў недалёкі ад Наваградка фальварак Лоўчыцы. Можна меркаваць, што ў Малюшычах і Лоўчыцах, як месцах пражывання татароў, Я. Чачот сустракаўся з некаторымі з іх. А калі яшчэ крышку працягнуць татарскую стужку, то трэба згадаць, што высылку Чачот адбываў ва Уфе. Пасля ён працаваў у Цвяры, дзе захапіўся збіраннем этнаграфічных і фальклорных матэрыялаў, якія дасылаў сасланаму ў Казань сябру-філамату, а на той час і манголазнаўцу, Юзефу Кавалеўскаму; той за адзін год вывучыў татарскую мову, на якой мог самастойна чытаць. Ён таксама пачаў збіраць матэрыялы для слоўніка татарскай мовы. У Казань да Кавалеўскага ішлі лісты ад А. Міцкевіча. У снежні 1826 г. Міцкевіч пісаў з Масквы: «Цікаваць мяне падрабязнасці пра твай татарскі слоўнік. Ці вядомы табе стары татарскі рускі слоўнік, здаецца, у Казані выдадзены, які я тут бачыў? Граматыку (арабскай мовы. – Р.А.) Сасі можаш трымаць, колькі табе трэба; хаця яна не мая, але я здолею апраўдацца перад яе гаспадаром. Можна, прышлю яшчэ які ўсходні падарунак...».

Сярод татарскіх пасяленняў Гарадзеншчыны найбольш вядомай з'яўляецца ваколіца Сандыкаўшчызна, а таксама старажытны мізар (татарскія могілкі). На ім знаходзіцца магіла генерал-маёра расійскіх войскаў Малюшыцкага Аляксандра Іванавіча і яго сына. На помніку бацькі змешчаныя даты: 1845 – 1920. Адзін з ураджэнцаў Сандыкаўшчыzny, даследчык яе гісторыі Аляксандр Крыніцкі, у кнізе польскага гісторыка Пятра Бараўскага «Татары ў даўняй Рэчы Паспалітай» («Tatarzy w dawnej Rzeczypospolitej», Warszawa, 1986 г.) знайшоў вельмі цікавы факт і зрабіў пераклад з польскай мовы ўспамінаў генерала Малюшыцкага, які ў 1879 г. пад час руска-турэцкай вайны камандаваў эскадроном у Крыме (Еўпаторыя). Ён сцвярджае пра вельмі моцную рэлігійную і этнічную сувязь літоўскіх татароў з крымскімі братамі: «Насельніцтва Еўпаторыі складаюць у асноўным татары. Мяне прызначыў камандзір палка камендантам горада, менавіта мяне, бо мне лягчэй, чым рускаму афіцэру, будзе размаўляць з землякамі, а сімпатыі іхнія былі на баку туркаў. Так было і ў рэчаіснасці, з крымскімі татарамі я вельмі пасябраваў, часам рабілі ўзаемныя паслугі, яны верылі мне, і неўзабаве я пачаў бываць у іх дамах, прымалі гасцінна і з пашанай...».

Разалія
АЛЕКСАНДРОВІЧ

Ліпень

12 – Кубару Вячаслаў Георгіевіч (1931, Расія – 1995), мастак кіно, жывапісец, заслужаны дзеяч мастацтваў Беларусі, заслужаны мастак Расіі – 85 гадоў з дня нараджэння.

12 – Шолк Уладзімір Ісакавіч (1941, Украіна), дызайнер, мастак кнігі, адзначаны вышэйшай узнагародай Рэспубліканскага конкурсу «Мастацтва кнігі» – Дыпломам імя Ф. Скарыны (1977, 1983, 1989), лаўрэат Прэміі імя І. Фёдарова ХХХІ Усесаюзнага конкурсу «Мастацтва кнігі» (1990) – 75 гадоў з дня нараджэння.

13 – Андросік Андрэй Фёдаравіч (1941, Расія – 2003), рэжысёр тэатра, лепшыя спектаклі якога былі адзначаны тэатральнымі прэміямі імя Л. Мазалеўскай (1999) і імя Е. Міровіча (2001), – 75 гадоў з дня нараджэння.

13 – Кавалерава Вера Ільінічна (1951, Мінск), актрыса, заслужаная артыстка Беларусі, лаўрэат тэатральнай прэміі імя Л. Мазалеўскай (2001), прэміі Беларускага саюза тэатральных дзеячаў «Крышталіная Паўлінка» (2011) – 65 гадоў з дня нараджэння.

13 – Мельнікаў Алег Уладзіміравіч (1961, Мінск), артыст оперы, заслужаны артыст Беларусі – 55 гадоў з дня нараджэння.

13 – Чарноцкі Напалеон Казіміравіч (1866, Ляхавіцкі р-н – 1937), публіцыст, перакладчык, рэвалюцыянер, аўтар успамінаў, гістарычных і фальклорных нарысаў, публіцыстычных артыкулаў – 150 гадоў з дня нараджэння.

14 – Бузук Пётр Апанасавіч (1891, Малдова – 1938), славіст, даследчык гісторыі праславянскай мовы, пытанняў агульнага і параўнальна-гістарычнага мовазнаўства, аўтар першага дыялекталагічнага атласа беларускай мовы «Спраба лінгвістычнай геаграфіі Беларусі», літаратуразнаўца – 125 гадоў з дня нараджэння.

14 – Глябовіч Антоній Баляслаў (1801, Гродна – 1847), вучоны-гісторык, педагог – 215 гадоў з дня нараджэння.

14 – Марцінкевіч Геранім Францавіч (1816, Віцебскі р-н – 1864), беларускі і

польскі пісьменнік, драматург, аўтар нарысаў, празаічных замалёвак, вершаў, драматычных абразкоў, п'есаў – 200 гадоў з дня нараджэння.

14 – Пруднікаў Павел Іванавіч (1911, Клімавіцкі р-н – 2000), пісьменнік, заслужаны работнік культуры Беларусі – 105 гадоў з дня нараджэння.

15 – Беларускае таварыства дабрачыннасці ў Стоўбцах (Заходняя Беларусь; дзейнічала з 15 ліпеня 1931 да жніўня 1933 г.) ставіла за мэту развіццё нацыянальнай самасядомасці беларускага насельніцтва Заходняй Беларусі, займалася аказаннем матэрыяльнай і маральнай дапамогі бедным, сіротам, інвалідам, прапагандавала санітарныя веды сярод сялянаў – 85 гадоў з пачатку дзейнасці.

15 – Малчанова Лідзія Аляксандраўна (1921, Расія), вучоны-этнограф, даследчыца гісторыі і рэгіянальных асаблівасцяў традыцыйнай матэрыяльнай культуры беларусаў – 95 гадоў з дня нараджэння.

15 – Серафім Жыровіцкі (свецк. **Шахмуць Раман Раманавіч**; 1901, Ляхавіцкі р-н – 1945 ці 1946), рэлігійны дзеяч, прападобнамучанік, архімандрыт, новапакутнік Мінскай епархіі Беларускай Праваслаўнай Царквы – 115 гадоў з дня нараджэння.

17 – Брыэтэ Якуб (1746, Францыя – 1819), вучоны-медык, адзін з заснавальнікаў Віленскага лекарскага таварыства – 270 гадоў з дня нараджэння.

17 – Кебіч Людміла Антонаўна (1951, Ваўкавыскі р-н), паэтэса, педагог, лаўрэат прэміі Саюзнай дзяржавы ў галіне літаратуры і мастацтва, прэміі імя А.І. Дубко Гродзенскага аблвыканкама (2002), дыпламант Рэспубліканскага конкурсу на лепшы літаратурны твор года «Залаты Купідон» (2010) – 65 гадоў з дня нараджэння.

18 – Шутаў Сяргей Сяргеевіч (1906, Быхаўскі р-н – 1972), краязнаўца, удзельнік шэрагу навуковых экспедыцыяў, пры яго пасярэднім удзеле было адкрытае вызначальнае для археалагічнай культуры гарадзішча Банцараўшчына каля Мінска – 110 гадоў з дня нараджэння.

Фота Наталі КУПРЭВІЧ

*Уноч Жыцця
зелена траюем зёлкавым
на твой
спрадвечны бераг выйду.
Разводзілі кастры Купала прадкі
і песні палымлівыя спявалі,
сваю зямлю вякамі усаўлялі
і не хадзілі ад яе упрочкі.*

Сяргей ПАНІЗЬНІК

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 25

Уздоўж: 1. Кірмаш. 5. Лазутчык. 6. Магіла. 8. Могілка. 13. Слава. 14. Народ. 15. Стэла. 16. Кулак. 18. Радзіма. 21. Спіс. 22. Бацькі. 23. Стрэльба. 24. Баец. 25. Трызна.

Уперак: 1. Компас. 2. Шлам. 3. Кулі. 4. Чылі. 7. Галашэнні. 9. Паралель. 10. Рад. 11. Ранак. 12. Онікс. 15. Спосаб. 17. Кабіна. 18. Рота. 19. Залп. 20. Абат.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

«**ОРШАНСКИЙ ВЕСТНИК**» – штотыднёвая грамадска-палітычная газета. Выдавалася на рускай мове ў Оршы з сакавіка 1915 па сакавік 1918 г. Асвятляла ўнутранае і міжнароднае становішча, падзеі на франтах Першай сусветнай вайны.

У паведамленнях «Сярод беларусаў» (19.07.1917), «Беларускія спек-

сы мясцовых аўтараў, пераважна вучнёўскай моладзі (Т. Жалязнякоў, А. Луцэт, В. Вячаслаўскі). Крытыкавала безыдэйны рэпертуар буржуазнага кінематографа.

«**СПАВЫ**» – беларускія майстры лакавай мініяцюры. Муж і жонка. Працавалі ў сааўтарстве. Удзельнікі мастацкіх выставак з 1959 г. Распрацоўвалі фальклорныя сюжэты, народныя звычай ды абрады, тэмы гісторыі і сучаснасці. Творам уласцівыя майстэрства кампазіцыі і вытанчанасць малюнка.

Аляксандр Іванавіч (н. 25.5.1930 г., в. Вязуўка Барзана-Карабулакскага р-на Саратаўскай вобл.). Скончыў Палехскае мастацкае вучылішча (1959). Старшыня праўлення Гомельскай арганізацыі Саюза мастакоў Беларусі (1969 – 1973, 1977 – 1981).

Ганна Сцяпанавіч (н. 19.5.1925 г., в. Варатынь Калінкавіцкага р-на). Скончыла Палехскае мастацкае вучылішча (1950).

А.І. і Т.С. Осіповы

Пераехалі ў Гомель на пачатку 1960-х гг. Творы экспанаваліся на буйных міжнародных выстаўках. Значнае месца ў творчасці Аляксандра Іванавіча займаў ікананіс.

Працы захоўваюцца ў фондах БСМ, Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь, музеі Гомельскага палацава-паркавага ансамбля. Іх творы набылі таксама Мітрапаліт Філарэт, Свяцейшы Патрыярх Алексій II, Папа Рымскі Ян Павел II.

Іканастас Данскога манастыра (мал. пач. XX ст.)

«**СПАЎ Лучка**» – разьбяр па дрэве XVII ст. Паходзіў з Беларусі. Працаваў у Маскоўскай дзяржаве. Браў удзел у ўстаноўцы іканастаса царквы Данскога манастыра (1683), стварэнні мэблі і хатняга начыння для царскага дома (1683 – 1684) у Маскве.

«**СПАЎ Пётр**» – разьбяр па дрэве XVII ст. Паходзіў з Беларусі. Працаваў у Маскоўскай дзяржаве. Разам з інш. майстрамі – выхадцамі з Беларусі – браў удзел у стварэнні іканастасаў царкваў Данскога і Новадзвячога манастыроў у Маскве (1683).

таклі» (29.7.1917) і інш. інфармавала пра беларускі нацыянальны рух, выступленне ў Оршы Першага таварыства беларускай драмы і камедыі. Друкавала лірычныя і прыродапісальныя вершы, апавяданні і нары-